

KISA MİRAS

Ahmet Haşim

Frankfurt
Seyahatnamesi

AHMET HAŞİM
FRANKFURT
SEYAHATNAMESİ
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Can Miras

Frankfurt Seyahatnamesi, Ahmet Haşim

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Frankfurt Seyahatnamesi, Suhulet Matbaası, 1933

Can Yayınları'nda 1. basım: Mayıs 2021, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5117-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750751172

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

AHMET HAŞİM
FRANKFURT
SEYAHATNAMESİ
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan
Erkan Irmak

DENEME

AHMET HAŞIM, 1887'de Baędat'ta doğdu. 1896'da İstanbul'a geldi ve Galatasaray Lisesi'nde okudu. Daha sonra memuriyete başladı. Öğretmenlik ve tercümanlık yaptı. Birinci Dünya Savaşı'nda, askerken Anadolu'nun birçok yerini gördü. Avrupa'daki şiir cereyanlarını yakından takip eden Ahmet Haşim'in *Göl Saatleri* ve *Piyale* isimli şiir kitapları Türk şiirinin en önemli eserleri arasında yer alır. Hayatı boyunca yaklaşık doksan beş şiir yazmıştır. Şairliğinin yanında denemeleriyle de bilinen Ahmet Haşim, 1924 ve 1928 yıllarında iki defa Paris'e, 1933'te de tedavi için Frankfurt'a gitmiş ve bu gezilerdeki izlenimlerini de kitaplarına alarak gezi yazısı türünün güzel örneklerini vermiştir. Frankfurt'tan döndükten kısa bir süre sonra, 4 Haziran 1933'te, Kadıköy'deki evinde ölmüştür.

İçindekiler

Harikulade	11
Gece	13
Bulgar Kırıları	15
İç Sıkıntısı	17
Kımıldamayan Işıklar	19
Sinek	21
Alman Gecesi	23
Variş	25
Büyük Bir Avrupa Şehri	27
Caddeler	30
<i>Faust</i> 'un Mürekkep Lekeleri	33
Ticaret	36
Hasta	39
Bir Zihniyet Farkı	41
Alman Ailesi	43
Sincaplar, Kuşlar Vesaire	45
Sonbahar	47
Bulutlu Hava	50
Beş Alman'ın Keyfi İçin	53
Dilenci Estetiği	56
Profesör Aristokrasisi	59

Harikulade

Giriş

İnsan, hayatının tatsızlığından ve etrafında görüp bıktığı şeylerin o yorucu aleladedeliğinden bir müddet kurtulabilmek ümidiyle seyahate çıkar. Bu bakımdan seyahat “harikuladelikler avı” demektir.

Keskin akıllılar “harikulade”nin zamanımızda artık bir manası kalmadığını söyleyebilirler. Harikulade hiçbir zaman hakikat sahasında mevcut olmamıştır ki bundan böyle yok olsun. Başka bir münasebetle de söylediğim gibi, sırf kendi zihnimizin bir düşünce mahsulü olan ve sinema şekli gibi bir kaynaktan dışarıya vuran “harikulade” birkaç aleladdenin birleşmesinden meydana gelir: Öküz aleladedir, ağaç aleladedir, ne zaman ki öküz ağaca çıkar, harikulade vücut bulur. Eski milletler, dinleri için lazım olan ilahları hep bu düsturla yaptılar. Yunanlılar, insan bedenini beygir vücuduyla birleştirerek Sentor¹ denilen efsanevi mahluku; Asurlular, insan başını, öküz vücudunu ve kartal kanadını hep bir yere getirerek büyük tanrılarını yarattılar.

1. Sentor ya da Kentaur, Yunan mitolojisinde yarı insan yarı at görünümündeki efsanevi varlık. (Y.N.)

Bu iş, hayal yaratıcı şairin her dakika yaptığı iştir. Hele geçici bir şair olan seyyah, yabancı âlemler içinde kendisine musallat olan zaruri cehalet sayesinde etrafını daima uydurucu bir gözün hayretleriyle görecektir. Evliya Çelebi'nin¹ eski Türkiye'si, Comte de Gobineau'nun² Afgan'ı ve İran'ı, Pierre Loti'nin³ İstanbul'u, Paul Morand'ın⁴ New York'u ancak seyyah gözünün yoktan yaratıp görebileceği birer harikulade hayaldir.

İşte şair ve seyyahın bu akrabalığı yüzündendir ki seyahatname, hiçbir insan hünerine muhtaç olmaksızın bir şiir kitabının kardeşidir. Seyahatname okumanın tadını öteden beri bilirim. Bütün çocukluğum onları okumakla geçti. Kış geceleri, dışarıda rüzgâr ulurken, bir gaz lambasının ışığını gözbebeklerimde iki altın nokta gibi taşıyarak, zengin bir ateş karşısında, rahat bir koltukta okuduğum o Afrika ve Amerika seyahatnamelerinin masmus ve namuslu üslubundan aldığım tadı, bana az edebî eser verebilmişti.

Bu edebiyatın rengini ve lezzetini pek iyi bildiğim için dıştan ziyade içten bahseden bu renksiz ve olaysız küçük kitabıma "seyahatname" ismini vermekle okuyucuyu aldatmış olmaktan korkuyorum.

Ahmet Haşım

1. Evliya Çelebi (1611-1685?): Gezin ve seyahatname yazarı. Elli yıla yaklaşan uzun bir zaman zarfında Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika coğrafyasına defalarca seyahat etmiş ve izlenimlerini *Seyahatname* adını verdiği on ciltlik eserinde bir araya getirmiştir. (Y.N.)

2. Joseph Arthur Comte de Gobineau (1816-1882): Fransız aristokrat. Özellikle Aryan ırkı öne çıkardığı ırkçı teorisiyle tanınan Gobineau, insan ırkları arasında bir hiyerarşi olduğunu, bu hiyerarşinin en tepesinde de Avrupalı beyaz ırkın bulunduğunu öne sürmüştür. (Y.N.)

3. Asıl adı Louis Marie Julien Viaud (1850-1923) olan Fransız romancı ve deniz subayı. Özellikle egzotik roman ve hikâyeleriyle ünlenmiştir. İlk kez 1876'da geldiği İstanbul'a ve kültürüne bağlanmış ve yaşamının büyük bir kısmını bu şehirde geçirmiştir. (Y.N.)

4. Paul Morand (1888-1976): Fransız öykü ve novella yazarı. (Y.N.)

Gece

Bu bir hastanın yol notları, rüzgârlı, karanlık bir sonbahar gecesiyle başlar.

İstanbul'un denizini sınırlı, ufuklarını mürekkep gibi siyah ve Üsküdar taraflarının göklerini uzak bir yangının hafif kırmızılıklarına boyanmış bıraktım. Onun için zifirî bir karanlıkta tren Sirkeci'den ayrılırken sınırlarım iyi değildi.

İnsan geceleyin nasıl yola çıkmaya cesaret eder?

Bunu bir köşesinde büzülüp kaldığım kompartımanında siyah siyah düşünmeye koyuldum:

Gece her çeşit kuruntuların kafatasımızın kovuklarından çıkıp hakikat çehreleri takınarak sürü sürü ortaya dağıldıkları, yeri göğü tuttıkları saattir. Uyku, geceye bir panzehir gibi ayarlanmış olmasa, insan, karanlıklar içinde duyacağı ve göreceği şeylerle kolayca aklını oynatabilir. Uykusu kaçmış bir adam, oturduğu odanın penceresinden kendi bahçesine bile bakamaz; çitlerin genişlediğini, demirlerin, taşların, ağaçların, çiçeklerin en akla gelmez şekillere dönüşerek bir şeyler fısıldaşmakta olduklarını tüyleri ürpererek görür.

Sonsuz karanlıkları, uzun ve büyük bir burgu gibi delip geçecek olan trenimizin kafası ve gözü, iki-üç saat sonra uykunun ve yorgunluğun uyuşturacağı iki maki-

nistin âciz kafası ve gözünden başka nedir? Alevlerin deli ettiği makinelerin bin bir hainlik ihtimaline karşı bunlara nasıl güvenilebilir? Sonra, karanlıkta çelik yolların asıl sahipleri kimlerdir? Bunlar, herkes uyurken, yıldızlar altında ne işler görür?

Ölüm, canları gece alır, acılar gece çözülür, kaza ve kader, gece işini görmeye koyulur.

Nihayet uyumuşum.

İkinci gün, güzel bir sonbahar güneşi aydınlığıyla, neşeli Bulgar kırları içinde uyandım.

Bulgar Kırları

Ali Naci¹, gayet güzel birkaç makaleyle bizi yeni Bulgar medeniyetinden haberdar etmişti.

Tanınmış imzalar taşıyan yazılarda edebiyatın payını fazlaca ayırmalı. Usta bir kalem, övdüğü şeyin yazısı kadar güzel olduğuna herkesi inandırmayı bir haysiyet meselesi sayar. Onun için yazı, zevk vermekle yetinmeyerek, öğretmek de istediği zaman gayet eksik bir bilgi aracı oluşturur. Sözelimi “mango” meyvesini ömründe tatmış olmayana teşbihle mango yedirmek mümkün mü? Cincinnati² şehrini görmüş olmayana istiareyle Cincinnati’yi göstermek mümkün mü? Dünyada birbirine tamamen benzer iki şey olmadığına göre yazının başlıca ifade vasıtası olan “teşbih” hakikatte bir bozma ve taklit vasıtasından başka bir şey değildir.

Henüz süt, yün ve çoban kokan incili Bulgar kırlarında bir fabrika bacası ormanı görmedim. Bu kırlar, sonradan gördüğüm Macar, Avusturya ve Alman kırları ya-

1. Ali Naci Karacan (1896-1955): Gazeteci, yazar ve yayıncı. Kurtuluş Savaşı lehinde yayın yapan *Akşam* gazetesinin 1918'deki kuruluşunda görev aldı; ayrıca *İkdam*, *Tan*, *Politika*, *İnkılap* ve *Bugün* gazetelerini çıkardı. (Y.N.)

2. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ohio eyaletine bağlı Cincinnati şehri, önemli bir ticaret ve iş merkezidir. (Y.N.)

“ Bu bir hastanın yol notları, rüzgârlı, karanlık bir sonbahar gecesiyle başlar. İstanbul'un denizini sinirli, ufuklarını mürekkep gibi siyah ve Üsküdar taraflarının göklerini uzak bir yangının hafif kırmızılıklarına boyanmış bıraktım. Onun için zifirî bir karanlıkta tren Sirkeci'den ayrılırken sınırlarım iyi değildi. İnsan geceleyin nasıl yola çıkmaya cesaret eder? Bunu bir köşesinde büzülüp kaldığım kompartımanımda siyah siyah düşünmeye koyuldum... ”

Edebiyatımızın en önemli yolculuk yazılarından olan *Frankfurt Seyahatnamesi*, Ahmet Haşim'in büyük bir şair olmanın yanında ne kadar büyük bir gözlemci olduğunu da gösteriyor.

Kuşakları etkilemiş romanlar, ufuk açıcı öyküler, ezberlere kazınmış şiirler... Gazetelerde kalmış söyleşiler, gezi yazıları, denemeler, makaleler... Edebiyatımızın farklı dönemlerinden, iz bırakan metinler Kısa Miras'la bir araya geliyor.

#edebiyatımızınmirası #avrupa #yolculuk #kültürfarkı ##geziyazısı #hastalık

